

Energiedashboard 2025

Energiedashboard 2025

Voor je ligt de eerste editie van het Energiedashboard van ANWB. Als vereniging zetten we ons al meer dan 140 jaar in voor betaalbare mobiliteit, van fiets tot elektrische auto. De verwachting is dat bijna alle personenauto's in 2050 elektrisch aangedreven zullen worden en daarmee wordt de elektriciteitsvoorziening bepalend voor automobilititeit. Deze elektrificering van mobiliteit staat niet op zich; het is een onderdeel van de bredere energie transitie. Een ontwikkeling die resulteert in een schonere en efficiëntere energievoorziening maar die ook gepaard gaat met onzekerheden. De ANWB wil huishoudens helpen grip en invloed te houden op hun energierekening en samen te kunnen bijdragen aan een betaalbare en haalbare energietransitie. Als energieleverancier én als belangenbehartiger voor meer dan vijf miljoen leden en de rest van Nederland.

Waarom een Energiedashboard?

De energiemarkt verandert in razend tempo en blijft dat de komende decennia doen. We gaan van een vraaggestuurde energiemarkt naar een aanbodgestuurde markt en dat heeft gevolgen voor de manier waarop huishoudens met hun energievraag om moeten gaan. Deze verandering in de energiewereld is blijvend en vraagt een gedragsverandering van de consument. Als ANWB zetten wij ons in om duurzame energie voor iedereen beschikbaar en betaalbaar te maken. Maar we maken ons tegelijkertijd wel zorgen over de betaalbaarheid en beschikbaarheid van duurzame energie in de toekomst. We denken dat consumenten op dit moment te weinig zijn toegerust om de juiste keuzes te maken om mee te gaan in de veranderingen in de energievoorziening en om te voorkomen dat hun energierekening in de toekomst stijgt. Het is belangrijk om consumenten te helpen keuzes te maken in hun energievoorziening.

Daarom onderzoeken we de rol van de consument in de energietransitie. Dit onderzoek zet de consument centraal en onderzoekt houding, gedrag en kennis over energie en de energietransitie, in alle lagen van de samenleving. Hoe kijken mensen aan tegen de energietransitie, hoeveel kennis hebben ze ervan, welke belemmeringen ervaren ze en welke kansen zien zij om mee te gaan in een snel veranderende energiewereld. Bovendien kijken we naar welke rol zij zien voor zichzelf, de overheid en het bedrijfsleven.

Inhoudsopgave

- >
- >
- >
- >
- >
- >
- >

Samenvatting

Energiemarkt verandert fundamenteel en dat heeft grote gevolgen voor huishoudens

Door de transitie van fossiele naar duurzame energie ondergaat de energiemarkt een fundamentele verandering. Waar eerst de vraag bepalend was, sturen zon en wind nu de beschikbaarheid op het net. Door elektrificatie stijgt bovendien in de nabije toekomst de vraag naar stroom op piekmomenten, terwijl het totale energieverbruik juist daalt door energiebesparing en efficiëntere technologie. Door de stijgende (piek)vraag naar en (piek)productie van elektriciteit ontstaat er groeiende druk op het elektriciteitsnet (netcongestie). Netcongestie is een overbelasting van het elektriciteitsnet, vergelijkbaar met een file op de weg, doordat er meer stroom wordt gevraagd of geproduceerd dan het net kan transporteren. De hogere belasting van het net leidt tot noodzakelijke netinvesteringen die weer resulteren in hogere netbeheerkosten voor huishoudens.

De volgende veranderingen zullen direct effect hebben op huishoudens:

- Door energiebesparing en efficiëntere technologie zal er in de toekomst minder vraag naar energie zijn, maar door elektrificatie zal tegelijkertijd de vraag naar elektriciteit toenemen.

- De elektriciteitsopwekking zal in grote mate gedomineerd worden door duurzame bronnen zoals zon en wind. Tegelijkertijd zal ook meer energie decentraal opgewekt en verbruikt worden.
- Zon en wind leveren goedkope energie. Maar niet altijd en overal. Hierdoor ontstaan meer prijsschommelingen. Bij veel wind of zon zakken de prijzen van elektriciteit enorm. Op andere momenten (bij weinig wind en zon) zal de prijs sterk stijgen.
- Door toenemende vraag naar elektriciteit zal het elektriciteitsnet op veel plekken in Nederland uitgebreid moeten worden. Hierdoor zullen de netbeheerkosten stijgen, wat consumenten direct merken op hun energierekening.
- Consumenten/huishoudens worden in toenemende mate prosumenten; huishoudens wekken (deels) zelf hun energie op, slaan die tijdelijk op en worden actieve(re) deelnemers op de energiemarkt.

Nederlander wil energieconsumptie veranderen, maar kan dat vaak niet

De energietransitie raakt vroeg of laat ieder huishouden. Dat zien we ook terug in het onderzoek. De energietransitie leeft in alle lagen van de bevolking: bijna drie op de vier Nederlanders vinden het belangrijk. De belangrijkste manieren waarop consumenten anticiperen op de energietransitie zijn:

- minder energie verbruiken (64%)
- het verbruik verplaatsen naar andere momenten (34%)
- zelf energie opwekken (33%)

Het energielandschap is complex en wordt door veel mensen als verwarrend ervaren. Er is veel informatie in een wereld die bovendien ook nog eens snel verandert. Het gevolg hiervan is dat een grote groep Nederlanders een afwachtende houding heeft.

Zorgen over energierekening is de kern

Er bestaan grote zorgen bij mensen over de betaalbaarheid van de energierekening. De zorgen over de energierekening zijn bovendien aanwezig in alle lagen van de bevolking: 45% vreest financiële problemen. Geld is zowel de grootste stimulans als de grootste belemmering: investeren levert lagere lasten op, maar veel huishoudens hebben er de middelen niet voor.

Waar doen consumenten goed aan is de grote vraag

Mensen willen bijdragen aan de energietransitie, maar ze weten niet altijd wat wél binnen hun bereik ligt. Ze weten bijvoorbeeld dat ze hun energieverbruik kunnen verminderen, hun contract kunnen aanpassen of kunnen investeren in eigen energieopwekking en opslag. Toch blijft die stap vaak uit. Ook als het geld om te investeren geen probleem is. Vaak ontbreekt de juiste kennis of informatie en lijken de nodige stappen te ingewikkeld.

De actiebereidheid is vaak een weerspiegeling van een combinatie van het kennisniveau en de persoonlijke situatie. In het algemeen blijkt dat hoe hoger het kennisniveau is, hoe groter de actiebereidheid. Daarnaast kunnen consumenten met een koopwoning en/of hoger inkomen makkelijker investeren in bijvoorbeeld zonnepanelen of energieopslag. Huurders of mensen met een lager inkomen geven aan zich buitengesloten te voelen van deze mogelijkheden.

Grip op energie(kosten) is de wens

Huishoudens willen wel verduurzamen, maar moeten daarbij kunnen rekenen op een betrouwbare en betaalbare energievoorziening. De energietransitie moet haalbaar zijn voor iedereen, niet alleen voor wie het zich kan veroorloven. Heldere communicatie over wat van mensen verwacht wordt, toegankelijke oplossingen en gerichte ondersteuning zijn cruciaal om de kloof tussen intentie en gedrag te dichten.

De verwachtingen richting overheid zijn hoog: de meeste Nederlanders zien daar de primaire verantwoordelijkheid liggen. Vooral als gaat om (energie)infrastructuur, financiële steun en duidelijke richting en regels. Maar weinig Nederlanders voelen zichzelf primair verantwoordelijk voor het slagen van de energietransitie.

Maar de energietransitie is niet alleen een maatschappelijke noodzaak, maar ook een kans om grip te krijgen op energiekosten. Voor huishoudens levert het lagere lasten, meer zekerheid en een bijdrage aan een toekomstbestendige samenleving op. In de komende jaren blijft het essentieel dat we niet alleen de verduurzaming blijven bevorderen, maar ook concrete oplossingen bieden voor betaalbaarheid en zekerheid van de energielevering.

Gezamenlijke inzet van overheid, bedrijfsleven en consumenten is noodzaak: alleen zo wordt de energietransitie haalbaar en eerlijk en kunnen huishoudens (financieel) profiteren.

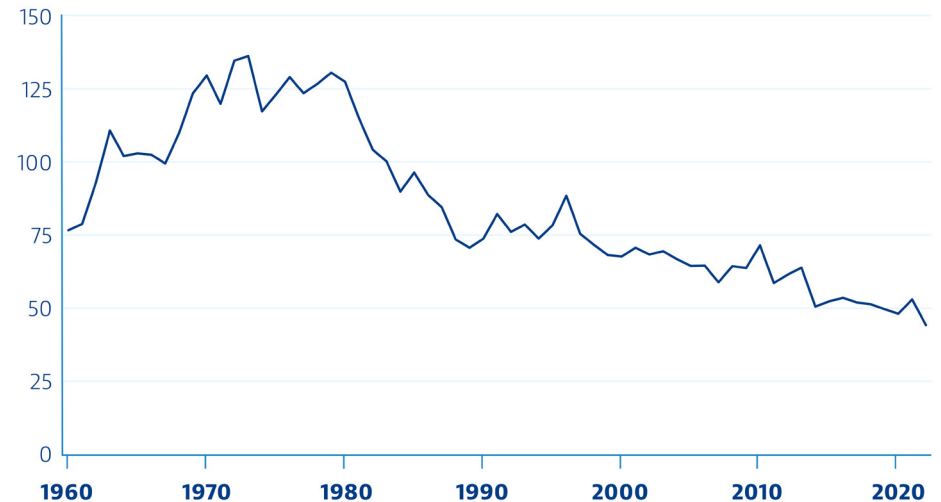
De stille revolutie van het stopcontact

Elektriciteit ruggengraat van energievoorziening, maar markt is grillig

We verbruiken in Nederland steeds minder energie. Sinds de oliecrisis van 1973 is het gemiddelde jaarlijkse energieverbruik (elektriciteit en gas) van een huishouden met ruim twee derde gedaald. Daar staat tegenover dat er veel meer woningen en ook veel meer éénpersoonshuishoudens zijn dan in de jaren '70. In combinatie met een toenemende energievraag door de industrie en het vervoer nam het totale energieverbruik daardoor in Nederland tot 2010 nog toe. Vanaf 2013 is er een duidelijke daling te zien van de energievraag en deze zet nog steeds door. Toekomstscenario's voorspellen dat deze daling richting 2050 door zal lopen.

Finaal energieverbruik per woning

gigajoule (GJ)

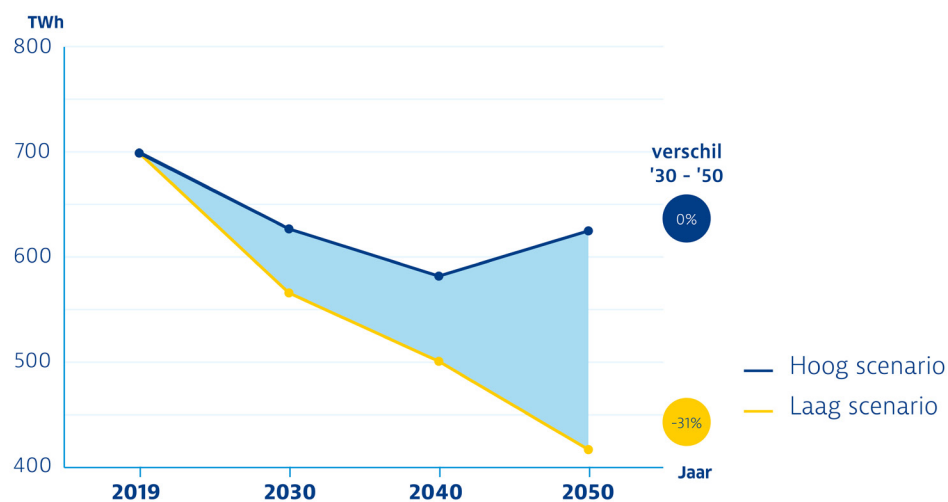

Minder olie en gas, meer (duurzaam opgewekte) elektriciteit

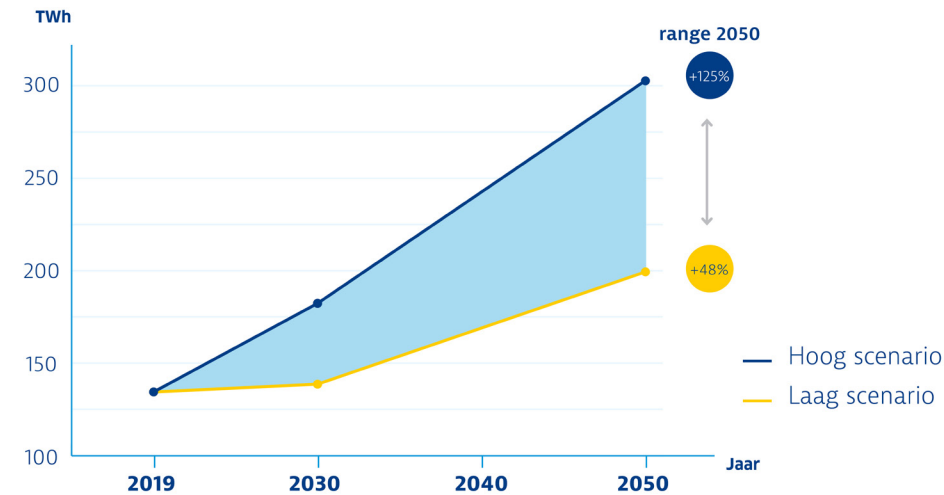
Hoewel we onderaan de streep gemiddeld dus steeds minder energie verbruiken, neemt de vraag naar elektriciteit juist sterk toe. Steeds vaker wordt het gasfornuis ingeruild voor een elektrische kookplaat, de benzine- of dieselauto voor een elektrische variant en de CV-ketel voor een warmtepomp. En niet alleen huishoudens verbruiken daardoor meer elektriciteit, ook de industrie en de transportsector maken die overstap nu of in de toekomst. Elektriciteit zal voor huishoudens de belangrijkste bron van energie worden en die elektriciteit wordt in

steeds grotere mate duurzaam opgewekt, vooral met zon en wind. Doordat deze natuurlijke bronnen niet op elk moment beschikbaar zijn is het moeilijker om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Soms is er te veel duurzaam opgewekte elektriciteit, op andere momenten te weinig. Door die schommelingen gaat ook de prijs van stroom op en neer. Van soms zelfs negatieve prijzen tot – al even exceptioneel – tarieven van meer dan een euro per kWh. Kortom, de prijs van elektriciteit is steeds volatieler en een prijstrend voor de toekomst voorspellen is lastig. Daarnaast is de verwachting dat – door investeringen in het stroomnet – de kosten van netgebruik zullen stijgen.

Bandbreedte scenario's totale finale energievraag per jaar (TWh)

Bandbreedte scenario's totale finale elektriciteitsvraag per jaar (TWh)

Meerderheid Nederlanders ziet noodzaak van de energietransitie

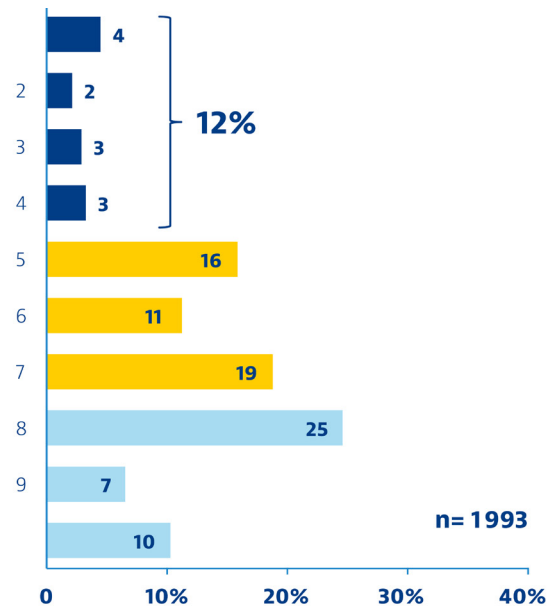
Eén op de acht vindt energietransitie onzin

Bijna driekwart van de Nederlanders vindt de energietransitie redelijk tot zeer belangrijk (een 6 of hoger), tegenover 12% die uitgesproken negatief is over de noodzaak van de energietransitie.

Opleidingsniveau en eigen inschatting van kennisniveau zijn goede voorspellers van de houding ten opzichte van de energietransitie. Hoe hoger het opleidings- of kennisniveau, hoe belangrijker de energietransitie wordt gevonden.

Hoe sta jij in de energietransitie? (in %)

1: De energietransitie is onzin. We maken ons veel te druk over het klimaat en moeten ermee stoppen.

10: De energietransitie is heel belangrijk en moet sneller. Desnoods met stenge regels vanuit de overheid.

Opleidings- en kennisniveau zijn beste voorspellers van houding ten opzichte van de energietransitie
Hoe hoger het opleidings- of kennisniveau (o.b.v. eigen inschatting), hoe belangrijker de energietransitie wordt gevonden.

Gemiddelde score:
Hoe sta jij in de energietransitie?

Totaal	6,7
Opleidingniveau: hoog	7,0
Opleidingniveau: midden	6,6
Opleidingniveau: laag	6,3
Inschatting eigen kennis: veel	6,9
Inschatting eigen kennis: gemiddeld	6,8
Inschatting eigen kennis: weinig tot niets	6,3

Aanzienlijke groep denkt dat bijdrage niets uitmaakt

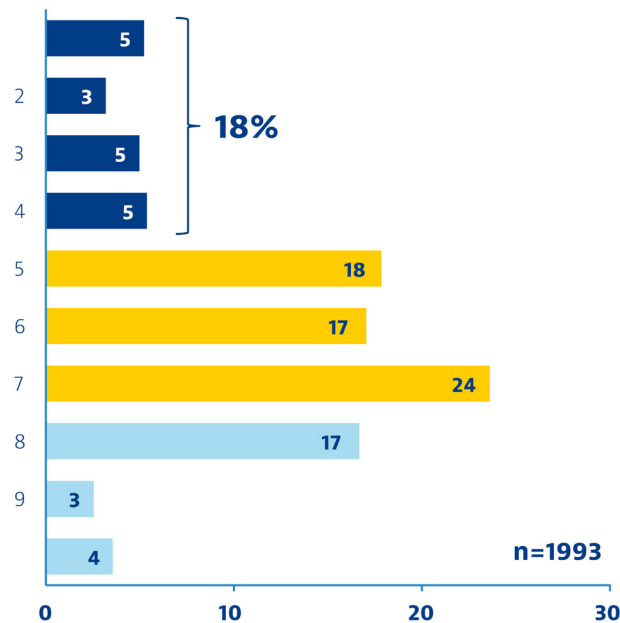
Hoewel 42% van de respondenten aangeeft de energietransitie zeer belangrijk te vinden, is het percentage huishoudens dat daar ook daadwerkelijk naar handelt en er geld aan uitgeeft aanzienlijk lager: 24%. Het aandeel respondenten dat weinig tot niets doet om mee te gaan in de energietransitie bedraagt 18%.

"Ik denk dat je als burger niet zoveel kan. Als je dan weer Donald Trump hoort met "Drill baby, drill!", wat heeft mijn lampje uitdoen dan voor zin? Dat compenseert niet."
-Deelnemer aan het onderzoek

De cijfers maken duidelijk dat de energietransitie niet zozeer een kwestie van draagvlak is, maar van kennis en handelingsperspectief. Zolang mensen ervaren dat hun inspanningen te weinig effect hebben of financieel onhaalbaar zijn, blijft een groot deel langs de zijlijn staan.

Hoe ver ga jij mee in de energietransitie? (in %)

1: Je doet (bijna) niets.

10: Je doet alles wat je kan en geeft er geld aan uit.

Opleidings- en kennisniveau zijn beste voorspellers van hoe ver consument mee gaat in de energietransitie

Gemiddelde score:
Hoe ver ga jij mee in de energietransitie?

Totaal	6,0
Opleidingniveau: hoog	6,3
Opleidingniveau: midden	5,9
Opleidingniveau: laag	5,7
Inschatting eigen kennis: veel	6,4
Inschatting eigen kennis: gemiddeld	6,2
Inschatting eigen kennis: weinig tot niets	5,2

Handelingsperspectieven in de energietransitie

Verminderen, verleggen en zelf opwekken van energie

We hebben Nederlanders gevraagd hoe ze meegaan in de energietransitie. Daaruit komen grofweg drie opties naar voren die consumenten hebben om de energierekening betaalbaar te houden:

1. Energievraag verminderen
2. Energievraag in tijd verleggen
3. Zelf opwekken (en opslaan) van energie

Wat betekenen deze drie mogelijkheden concreet voor de consument? We nemen je mee langs de keuzes die mensen kunnen maken om hun energierekening te verlagen: van minder verbruiken, tot slimmer plannen, tot zelf opwekken. Bij elk perspectief schetsen we het verhaal achter de cijfers en hoe mensen er zelf mee omgaan.

Energievraag verminderen

Gemiddeld verbruik van Nederlandse huishoudens daalde de afgelopen jaren

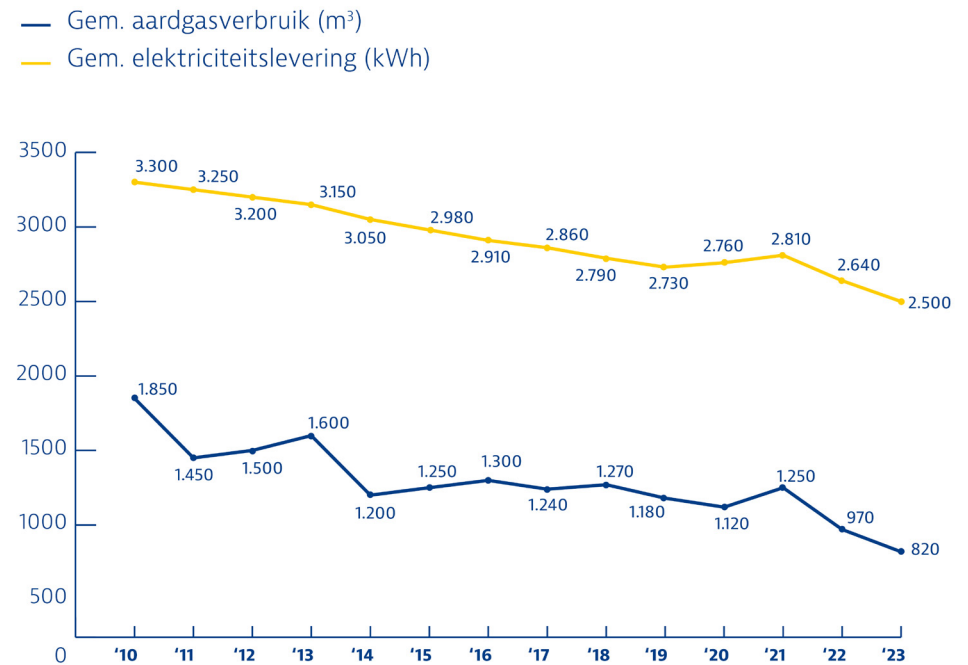
Minder energie verbruiken is voor veel huishoudens dé manier om invloed uit te oefenen op hun energierekening. Minder energieverbruik betekent automatisch lagere kosten. De mate waarin je dat doet kan enorm uiteenlopen. Energie besparen kun je verdelen in twee categorieën:

- Energieverbruik verminderen door bijvoorbeeld te isoleren, korter te douchen, verlichting uit te zetten of tochtstrips aan te brengen.
- Overstappen op efficiëntere technologie zoals elektrisch rijden of een warmtepomp in plaats van gas voor warmteproductie.

Na een flinke stijging in de jaren '60 daalt sinds 1973 het gemiddelde energieverbruik van huishoudens vrij constant. Deze daling lijkt voorlopig door te zetten. In 2050 moeten alle woningen in Nederland van het gas af zijn, momenteel is een kleine 20% niet (meer) aangesloten op het gasnet. Deze woningen verbruiken nog steeds energie (elektriciteit) voor verwarming, maar door de hoge efficiëntie van een warmtepomp ligt het energieverbruik wel lager.

Gemiddeld energieverbruik huishoudens

Het gemiddelde aardgasverbruik en de gemiddelde elektriciteitslevering aan Nederlandse huishoudens in de periode 2010-2023

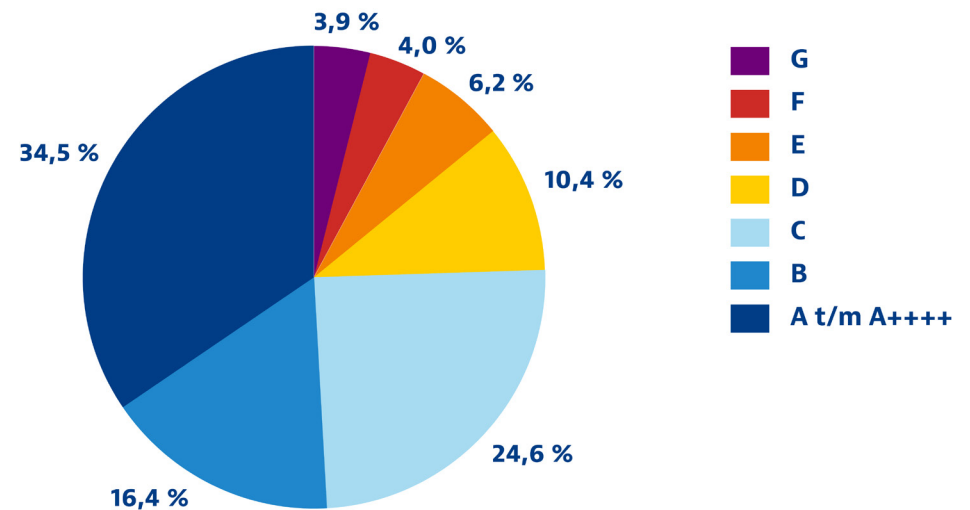
Bron: CBS

Nog veel potentieel in isoleren woningen

Ook op het gebied van isolatie valt nog winst te behalen. Nog lang niet alle woningen zijn optimaal geïsoleerd: ongeveer een kwart van de woningen heeft namelijk label D of lager. Iets meer dan een derde van de Nederlandse woningen met een geldig energielabel zit goed: ze hebben een label A of hoger.

**Energielabels van woningen met geldig energielabel
31 december 2023**

Bron: RVO

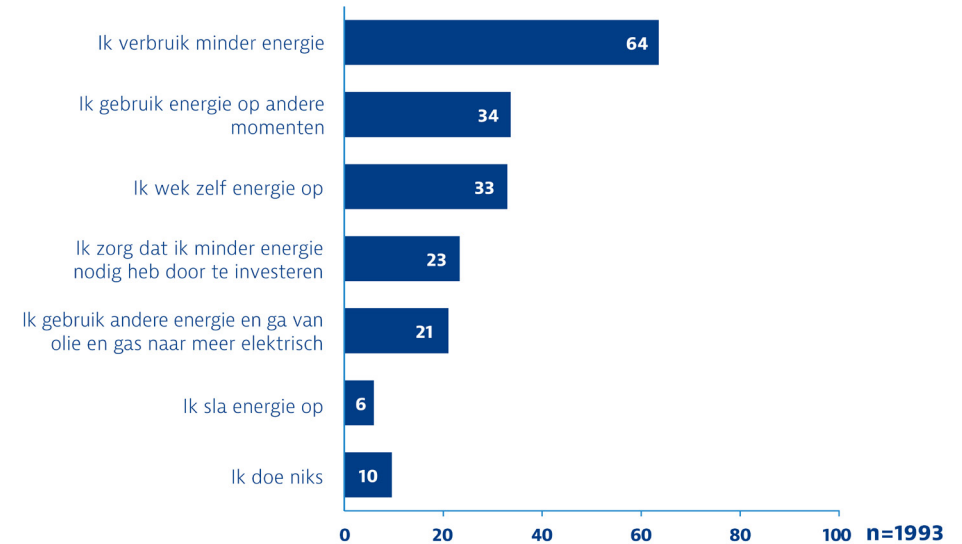
Minder energie verbruiken meest toegankelijke manier om mee te gaan in energietransitie

Het eigen energieverbruik verminderen is niet verrassend de meest populaire manier om mee te gaan in de energietransitie, 64% van de Nederlanders geeft in het onderzoek aan dat ze minder energie zijn gaan verbruiken.

Minder energieverbruik is de meest toegankelijke stap die Nederlanders kunnen zetten in de energietransitie. Dit percentage toont wel aan dat er nog een groot potentieel ligt in verdere isolatie en verduurzaming. De energietransitie begint dus bij besparen, maar eindigt daar niet.

Wat doe jij om mee te gaan in de energietransitie? (in %)

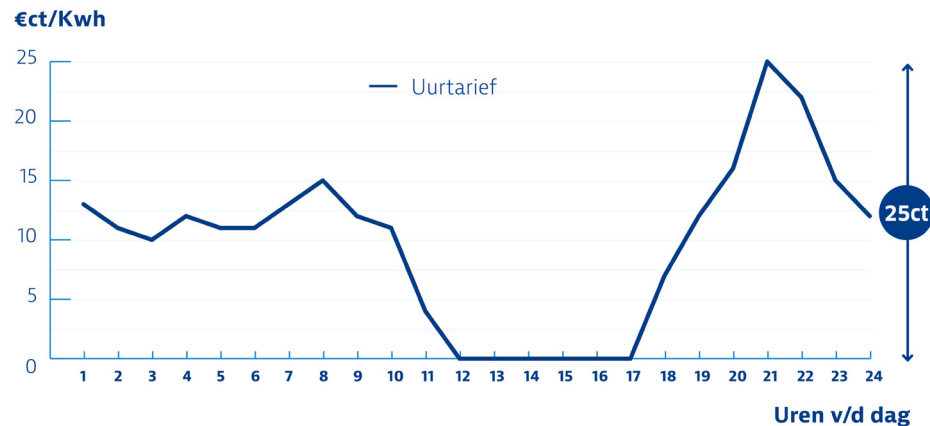
Energievraag in tijd verleggen

Mensen kunnen energierekening verlagen door op andere momenten stroom af te nemen

Waar je de opwek van elektriciteit met fossiele centrales volledig kunt afstemmen op de vraag, ben je met wind- en zonne-energie afhankelijk van weersinvloeden. Het kan bewolkt en windstil zijn op momenten dat er een grote vraag is naar elektriciteit of het kan heel zonnig zijn en waaien op een moment dat er juist weinig vraag is.

Consumenten kunnen hun energierekening verlagen door op goedkope(re) momenten stroom af te nemen en een contractvorm te kiezen die dit belooft. Denk hierbij aan gebruik maken van nachstroom of het hebben van een dynamisch contract waarbij per uur de prijs schommelt, afhankelijk van het aanbod van stroom.

Dagelijkse fluctuaties leveringstarief¹

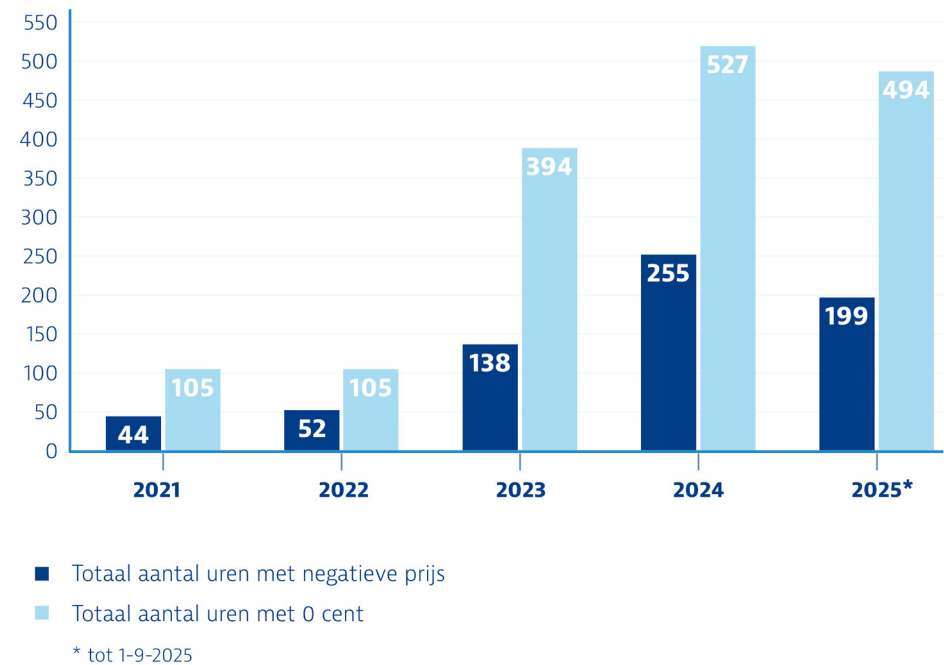

Voorbeeld van dynamische uurtarief gedurende de dag (datum: 11 juni 2025).

Steeds meer uren met negatieve marktprijs

Doordat het aanbod duurzame elektriciteit ieder jaar groeit, neemt ook het aantal uren waarin de marktprijs voor elektriciteit negatief is toe.

Totaal aantal uren negatieve energieprij⁴

Een derde verbruikt stroom op andere momenten

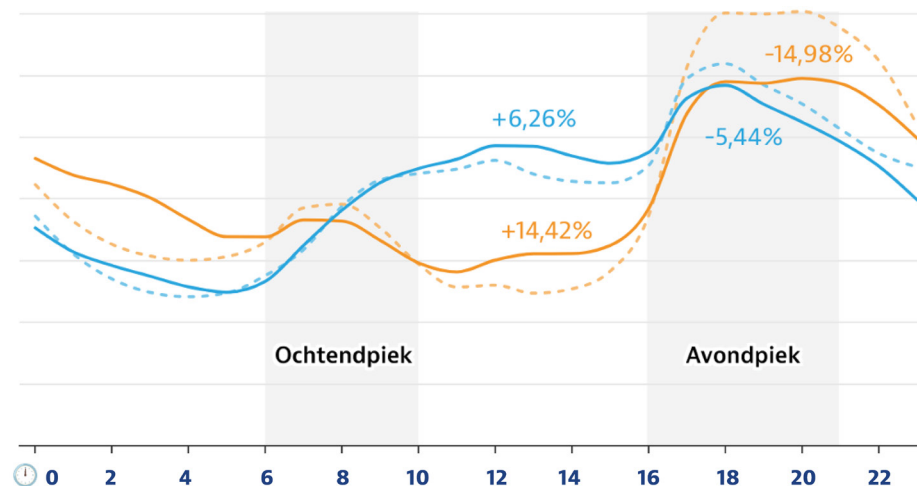
34% van de respondenten geeft aan energie op andere momenten te gebruiken dan voorheen. In het geval van Nederlanders met een dynamisch contract is dat zelfs meer dan de helft. Dat is geen verrassing, omdat dit met een dynamisch contract financieel voordeel oplevert.

Uit data van dynamische energieleverancier ANWB Energie blijkt dat deze financiële prikkel daarnaast zorgt voor minder energieverbruik tijdens de vraagpieken in de ochtend en avond en juist voor meer energieverbruik in de middag, wanneer de opbrengst van zonnepanelen doorgaans het hoogst is.

Dat nog maar een derde van de consumenten hun verbruik actief stuurt betekent dat er nog een groot onbenut potentieel is. Prijsprikkelers zijn een effectieve manier om consumenten te verleiden elektriciteit op andere momenten te verbruiken. Door dit zogenoemde peak shaving verlaag je de druk op het stroomnet zonder dat je daarvoor de totale energievraag hoeft te verminderen.

Verbruiksprofiel ANWB Energie-klanten

- ANWB Energie-klanten zonder zonnepanelen
- - - Gemiddeld huishouden zonder zonnepanelen
- ANWB Energie-klanten met zonnepanelen
- - - Gemiddeld huishouden met zonnepanelen

Bron: ANWB Energie / MFFBAS

Energie zelf opwekken (en opslaan)

Jarenlang was Nederland de zonnepanelen-koploper van Europa. Geholpen door de financieel aantrekkelijke salderingsregeling groeide het aantal zonnepanelen jarenlang in hoog tempo. Zonnepanelen zijn niet meer weg te denken uit het Nederlandse (energie)landschap.

De enorme groei van het aantal zonnepanelen brengt ook uitdagingen met zich mee. Zo wekken al die zonnepanelen op hetzelfde moment stroom op, vaak meer dan dat er eigenlijk op dat moment nodig is. De stroom die niet direct verbruikt wordt, wordt teruggeleverd aan het elektriciteitsnet, maar dat levert een grote belasting van dat net op. Dat is een van de redenen dat de overheid besloten heeft om de salderingsregeling per 1 januari 2027 te beëindigen. Door het wegvallen van deze financiële prikkel hoopt de overheid het eigen verbruik van zonnepanelen te vergroten en terugleveren te beperken. Momenteel verbruiken huishoudens slechts zo'n 30% van hun opgewekte zonnestroom zelf.

Eén op de drie huizen in Nederland heeft zonnepanelen, maar groei neemt af

Circa een op de drie huishoudens in Nederland wekt zelf energie op, vrijwel uitsluitend met zonnepanelen. In tien jaar tijd groeide het totale opgestelde vermogen van zonnepanelen op woningen van 0,4 gigawatt (GW) naar 10,1 GW. Deze sterke groei is mede te danken aan de salderingsregeling.

De cijfers van 2024 laten een afvlakking zien van de groei van het aantal huizen met zonnepanelen⁶. Dit lijkt een direct gevolg van het stoppen van de salderingsregeling.

Uit het onderzoek blijkt dat 60% van de respondenten het oneerlijk vindt dat de overheid de salderingsregeling afschaft, slechts 9% is het oneens met deze stelling.

Hoe sterk ben je het eens met de volgende uitspraak? (in %)

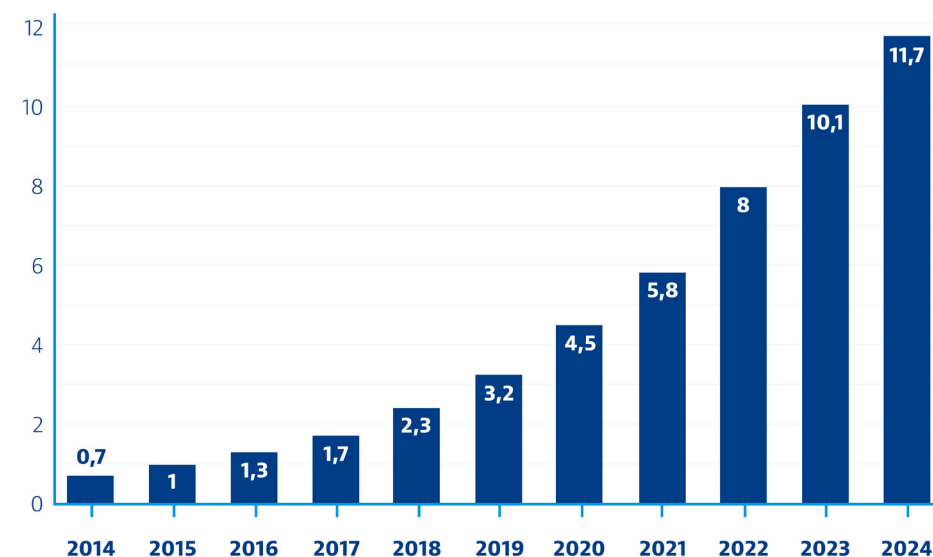
Ik vind het oneerlijk dat de overheid de salderingsregeling afschaft.

Helemaal mee eens ■ Mee eens ■ Niet mee eens, niet mee oneens ■
Mee oneens ■ Helemaal mee oneens ■ Weet niet ■

Totaal aantal opgesteld vermogen zonnepanelen op woningen

In gigawatt (GW)

Thuisbatterij in opkomst, maar nog geen gemeengoed

Een van de oplossingen om het eigen verbruik van zonnestroom te verhogen is de thuisbatterij. Daarin kun je overtollige zonne-energie opslaan om deze op een later moment te verbruiken. De thuisbatterij is weliswaar aan een opmars bezig⁷, maar is nog verre van gemeengoed: slechts 6% van de respondenten uit het onderzoek geeft aan zelf energie op te slaan.

⁷ Thuisbatterij steeds populairder, maar blijft ook duur na einde salderingsregeling | Economie | NU.nl

Tussen ambitie en betaalbaarheid: wat Nederlanders drijft in de energietransitie

Geld belangrijkste prikkel om mee te gaan in energietransitie, maar ook groot struikelblok

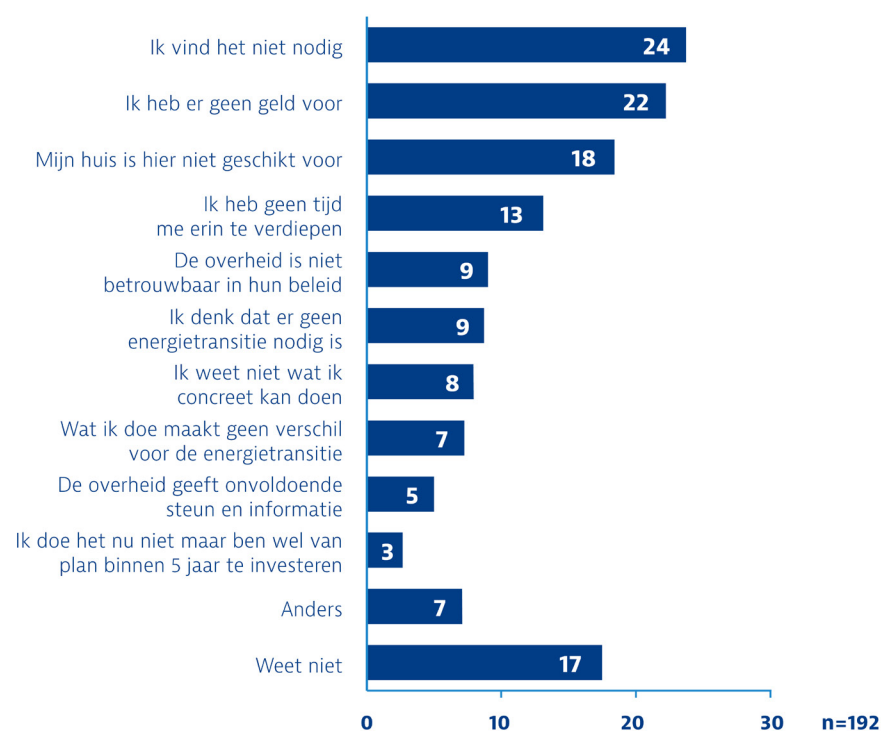
Waar een op de vijf mensen het tegengaan van klimaatverandering als belangrijkste reden noemt om mee te gaan in de energietransitie, blijkt dat ruim dubbel zo veel mensen lagere energiekosten of ander financieel voordeel de belangrijkste drijfveer vinden. Door minder te verbruiken of door te investeren in isolatie of zonnepanelen kun je je energierekening flink omlaag krijgen.

Wat is voor jou de belangrijkste reden om mee te gaan in de energietransitie? (in %)

Investeren om te besparen dus en juist daar valt een aanzienlijke groep Nederlanders af. Zij geven aan geen geld te hebben om mee te gaan in de energietransitie. Van de mensen die niet verduurzamen geeft 22% aan dat de belangrijkste reden daarvoor is dat ze er het geld niet voor hebben.

Waarom doe je niks om mee te gaan in de energietransitie? (in %)

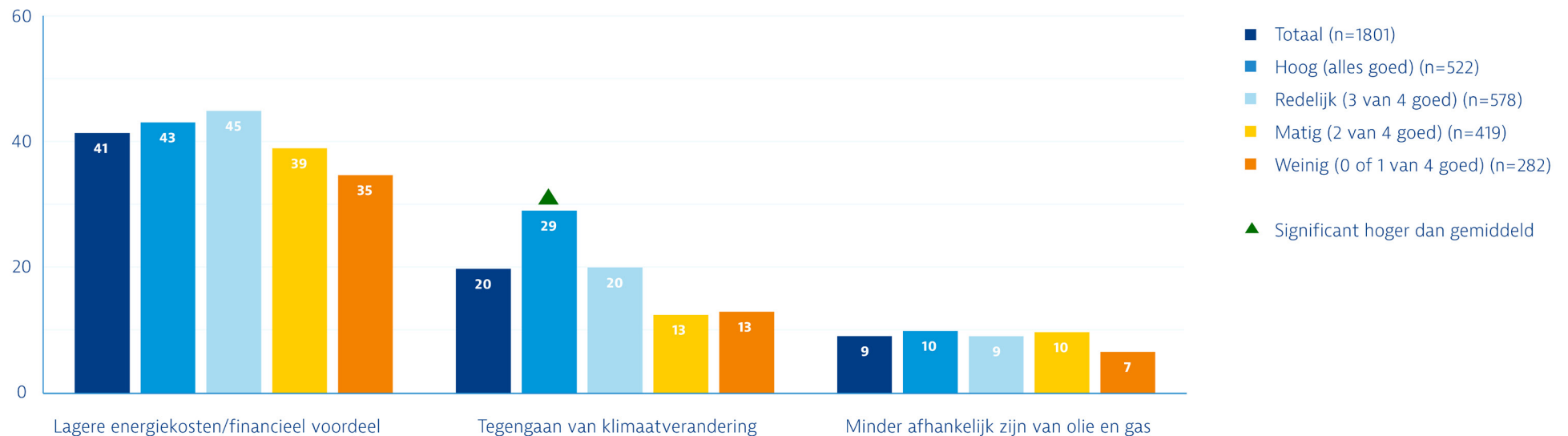
Consumenten met een hoog kennisniveau vinden tegengaan van klimaatverandering relatief vaak belangrijk

Of ze nu veel of weinig kennis hebben van de energietransitie, mensen noemen het verlagen van de eigen energierekening als belangrijkste reden om mee te gaan in de transitie. Het is dan ook belangrijk dat consumenten weten wat ze kunnen doen om hun energierekening te verlagen en welke hulp (subsidies, advies) ze daarin van de overheid kunnen krijgen.

Consumenten met een hoog kennisniveau geven significant vaker het tegengaan van klimaatverandering als reden om mee te gaan in de energietransitie, na financieel voordeel. Kennis over de energietransitie verhoogt voor een grote groep consumenten ook de persoonlijke overtuiging om hun steentje bij te dragen.

Wat is voor jou de belangrijkste reden om mee te gaan in de energietransitie?

Top 3 meest genoemde redenen naar kennisniveau (in %)

Veel Nederlanders bang voor problemen door stijgende kosten energie

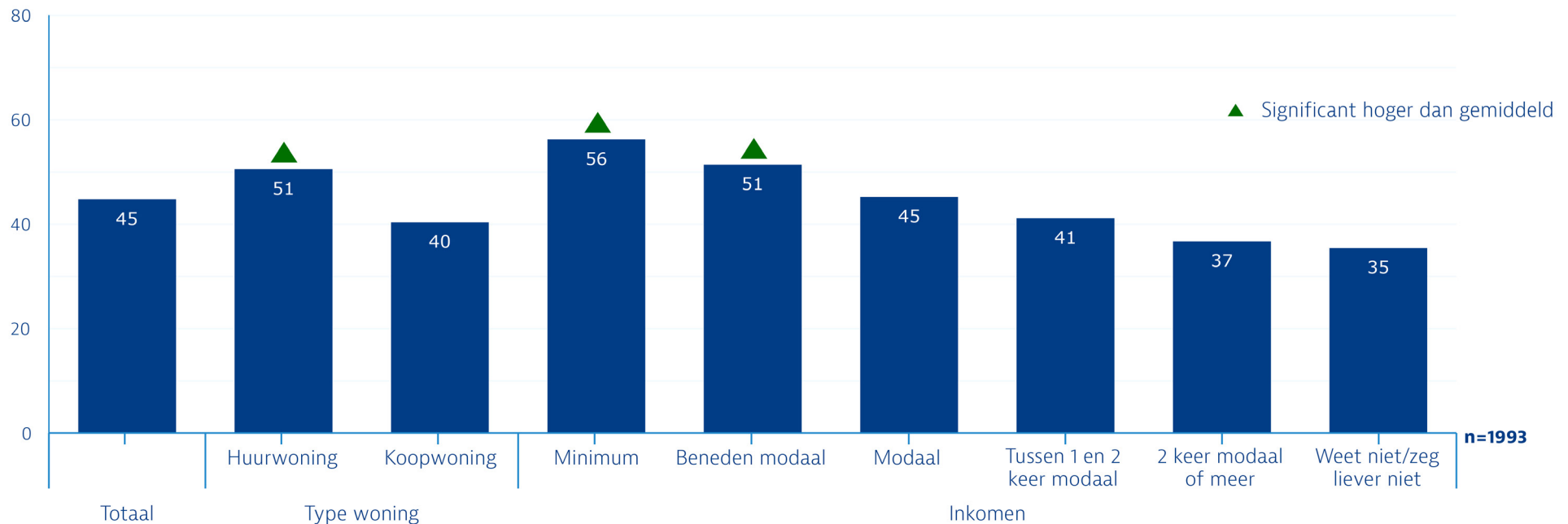
Zorgen leven ook onder hogere inkomens

Maar liefst 45% van de Nederlanders is bang om in de problemen te komen door stijgende kosten van energie. Niet geheel verrassend leven deze zorgen het sterkst onder huishoudens met een minimum of beneden modaal inkomen. Tegelijkertijd zien we ook bij huishoudens met een inkomen tussen een en twee keer modaal en twee keer modaal of hoger een aanzienlijke groep die bang is om in de problemen

te komen door hoge energiekosten. Van de groep met een modaal inkomen maakt bijna de helft zich hier zorgen over. Huurders maken zich meer zorgen over in de problemen komen dan kopers, dit kan te verklaren zijn doordat huurders minder aan hun woning kunnen doen of het geen zin heeft te investeren in een woning waar ze geen eigenaar van zijn.

Ik ben bang om door de stijgende kosten van energie in de problemen te komen

(in % (helemaal) eens met de stelling)

Niet iedereen op de hoogte van eigen energiecontract

Vast contract nog altijd het populairst, dynamisch bezig aan opkomst

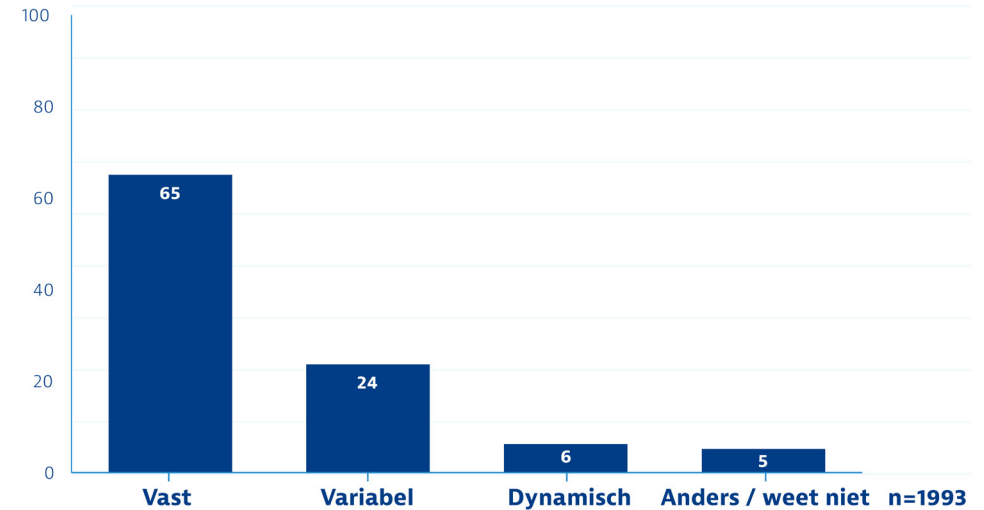
Het vaste energiecontract is de populairste contractvorm in Nederland. Daarbij spreek je voor de gehele looptijd van het contract een vast tarief af voor elektriciteit en/of gas. Na afloop van de contractperiode gaat een vast contract over in een variabel energiecontract. Daarbij wisselen de tarieven gemiddeld eens per halfjaar.

Vast contract, of toch niet?

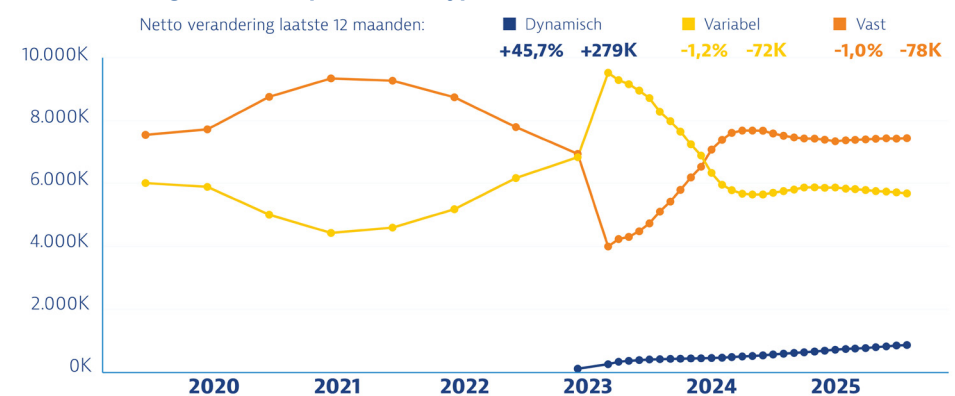
Opvallend is dat 65% van de Nederlanders aangeeft een vast contract te hebben en 24% aangeeft dat ze een variabel contract hebben. Cijfers van de ACM over het werkelijke aantal contracten per contracttype laten iets anders zien: 52% van de Nederlanders heeft een vast contract, 42% een variabel contract. Het percentage huishoudens met een dynamisch energiecontract komt wel overeen met de eigen perceptie: 6%.

Een aanzienlijke groep consumenten is in de veronderstelling een vast contract te hebben, maar heeft in werkelijkheid een variabel contract. Een variabel contract is over het algemeen financieel minder gunstig dan een vast contract. Daarnaast is er een groep van 5% die aangeeft geen idee te hebben wat voor contract ze hebben. Overstappen naar een andere contractvorm kan behoorlijk financieel voordeel opleveren, uit cijfers van de ACM blijkt dat variabele energiecontracten vaak hogere tarieven hebben dan het gemiddelde vaste contract.

Welk type energiecontract heb jij? (in %)

Aantal leveringscontracten per contracttype

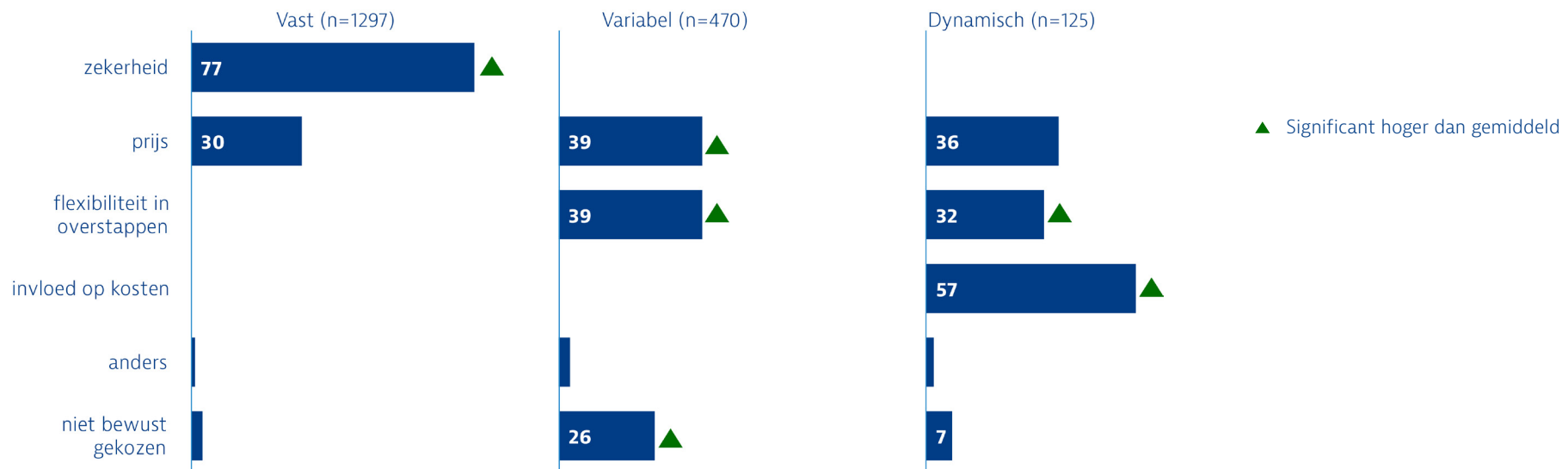
Vast contract biedt zekerheid, dynamisch contract geeft invloed

Afwegingen contractkeuze lopen uiteen

Een vast contract geeft de zekerheid van een vast tarief tijdens de looptijd. Die zekerheid blijkt met 77% ook met afstand de belangrijkste reden om voor een vast contract te kiezen. Bij een variabel contract scoren prijs en flexibiliteit in overstappen gelijk als redenen, al geeft een kwart van de mensen aan überhaupt niet bewust voor een variabel contract te hebben gekozen.

Het dynamisch contract is vooral populair vanwege de invloed die je zelf kunt hebben op je energiekosten door bewust te kiezen voor de momenten waarop je energie verbruikt. Daarnaast is ook flexibiliteit een belangrijke redenen voor de keuze voor dit type contract.

Waarom heb jij gekozen voor een vast/dynamisch/variabel energiecontract? (in %)

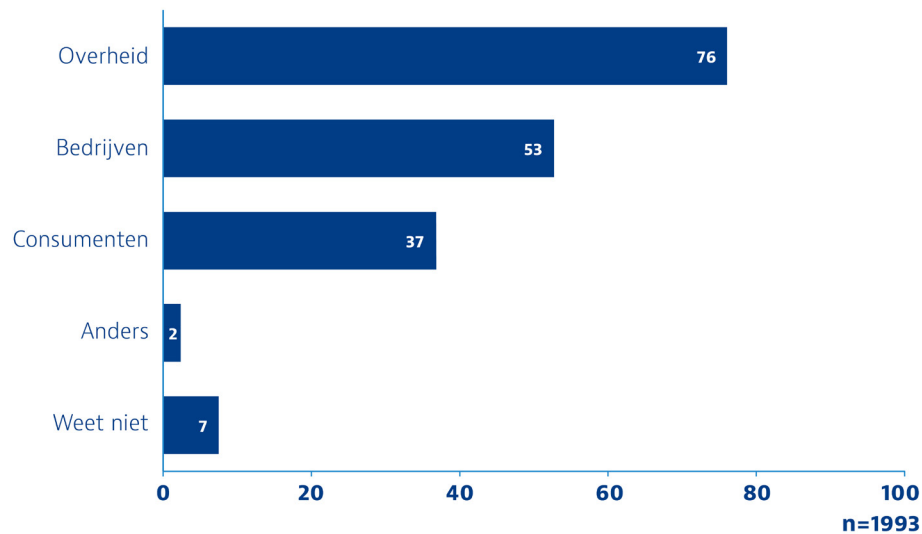
Verantwoordelijkheid transitie ligt bij overheid en bedrijfsleven

Consument kijkt naar overheid en markt voor actie

Meer dan driekwart van de Nederlanders vindt dat de overheid verantwoordelijk is voor de energietransitie. Ook bedrijven worden verantwoordelijk gehouden door 53% van de consumenten. Slechts iets meer dan een derde vindt dat (ook) de consument zelf een verantwoordelijkheid heeft.

Van de overheid verwacht men vooral goede energie-infrastructuur, duidelijke plannen en regels, en financiële steun en subsidies. De groep consumenten van 35-50 jaar verwacht vaker dan gemiddeld financiële steun of subsidies (44%). Een goede infrastructuur (47%), strengere regels voor bedrijven (44%) en hogere belasting op vervuilende energie (25%) worden juist vaker verwacht door de vijfenzestigplussers.

Wie vind jij dat er verantwoordelijk is voor de energietransitie? (in %)

Wat zijn de belangrijkste dingen die je van de overheid verwacht als het gaat om de energietransitie?

Verwachtingen van de overheid m.b.t de energietransitie verschillen per leeftijdsgroep

De groep consumenten van 35-50 jaar verwacht vaker dan gemiddeld financiële steun of subsidies (44%).

De groep consumenten van 65 jaar en ouder verwacht vaker dan gemiddeld een goede infrastructuur (47%), strengere regels voor bedrijven (44%) en hogere belasting op vervuilende energie (25%).

Consumentsegmentatie: verschillende drijfveren in de energietransitie

Om beter te begrijpen wat mensen drijft in de energietransitie, hebben we een aantal opvallende groepen consumenten naast elkaar gezet. Dit maakt zichtbaar hoe verschillend Nederlanders denken en handelen als het gaat om energie, en welke kansen en zorgen ze hebben. Dit biedt aanknopingspunten om verschillende soorten consumenten verder te helpen in de energietransitie.

Houding is niet hetzelfde als gedrag

Wat vooral opvalt is dat houding, kennis en gedrag niet vanzelfsprekend samengaan. Iemand kan positief zijn over de energietransitie, maar toch weinig betrokken of actief zijn. Omgekeerd kan een gematigde houding juist samengaan met veel kennis en daadkracht. Dat inzicht helpt om te bedenken welke aanpak voor welke groep nodig is.

Waar is naar gekeken?

Bij het indelen van de groepen hebben we gekeken naar kenmerken die vaak samenhangen met hoe mensen omgaan met de energietransitie, zoals leeftijd, inkomen, opleidingsniveau, woonsituatie en ook concreet gedrag – bijvoorbeeld het hebben van een elektrische auto of een dynamisch energiecontract. Zo wordt duidelijk waar verschillen vandaan komen: in kennis, motivatie, mogelijkheden om iets te doen, of juist in zorgen over kosten.

Uit de analyse blijkt het volgende over de consumentengroepen:

- Jongere hoogopgeleiden en bezitters van een elektrische auto staan vaak positief tegenover de energietransitie, maar hun betrokkenheid en kennisniveau lopen uiteen.
- Minimum- en beneden modaal verdienende huurders maken zich veel zorgen over de kosten en voelen minder mogelijkheden om stappen te zetten.
- Vijfenzestigplussers met een koopwoning vallen op doordat ze relatief veel kennis hebben en vaak al in actie zijn, ook al is hun houding minder uitgesproken positief.
- Huishoudens met een dynamisch contract laten zien wat er gebeurt als mensen zich echt verdiepen: ze zijn betrokken, maar ook kritischer over lasten en risico's.

Wat kunnen we met deze inzichten?

Deze indeling maakt duidelijk dat er niet één benadering is die voor iedereen werkt. Sommige groepen hebben vooral behoefte aan begrijpelijke informatie en kennis, anderen aan financiële steun, ander beleid of praktische oplossingen. De inzichten helpen om beter aan te sluiten bij wat de volgende stap is voor mensen, zodat huishoudens grip en invloed houden op hun energierekening en samen te kunnen bijdragen aan een betaalbare en haalbare energietransitie.

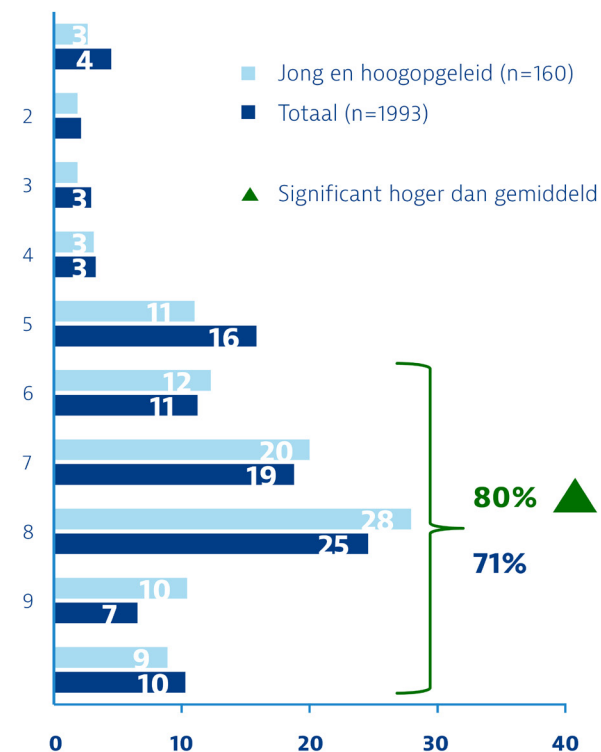
Jonger dan 35 jaar en hoogopgeleid

Deze groep staat over het algemeen bovengemiddeld positief tegenover de energietransitie. Ze hebben minder moeite met windmolens in hun omgeving en vinden het afbouwen van de salderingsregeling minder problematisch dan andere groepen. Ook vinden ze minder vaak dat energiebedrijven te veel winst maken. Ondanks hun positieve houding kiezen ze in het dagelijks leven wel iets vaker voor comfort boven energiebesparing en ze lijken minder bezig met de impact die ze zelf kunnen hebben op de energietransitie. Starters hebben doorgaans financieel minder ruimte. Vaak zit deze groep "vast" in een huurhuis, of wanneer ze een eerste huis hebben gekocht zijn er weinig financiële middelen over om te investeren.

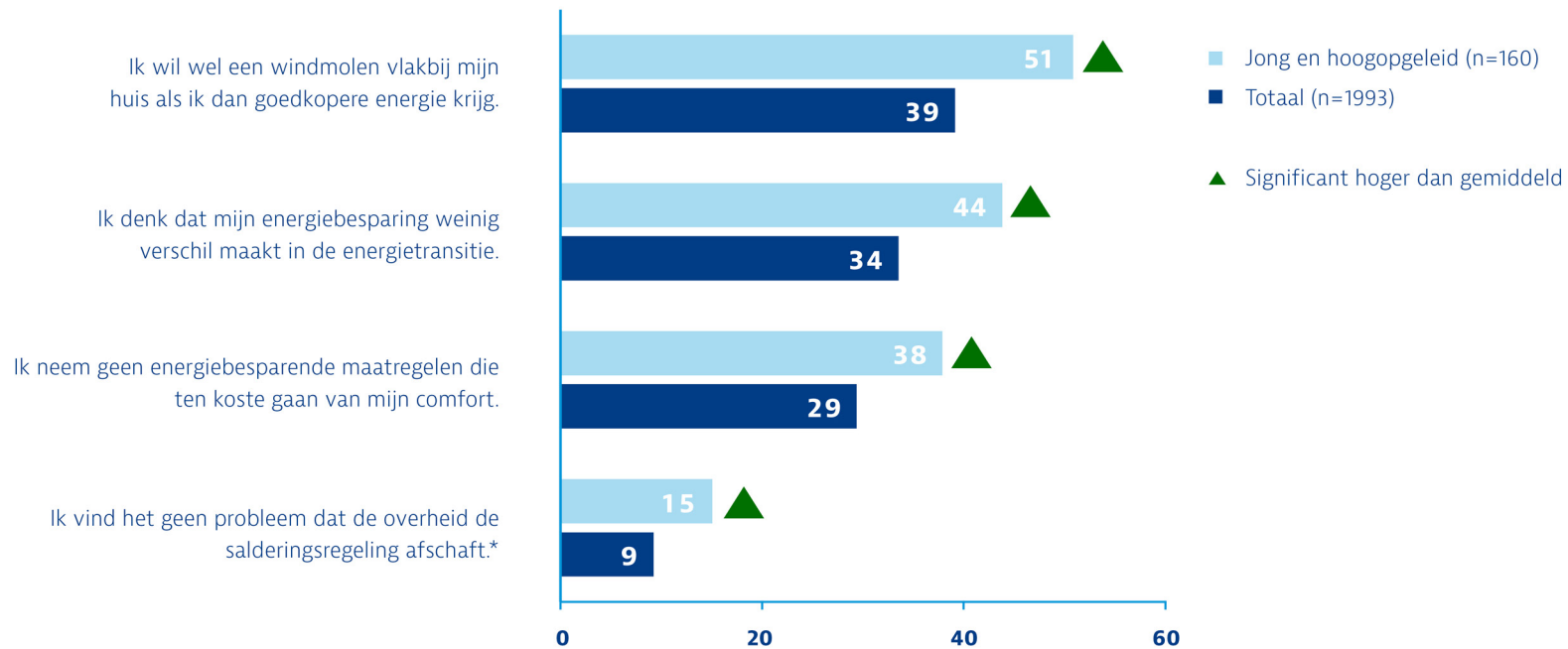
Hoe sta jij in de energietransitie? (in %)

1: De energietransitie is onzin. We maken ons veel te druk over het klimaat en moeten ermee stoppen.

10: De energietransitie is heel belangrijk en moet sneller. Desnoods met stenge regels vanuit de overheid.

Hoe sterk ben je het eens met de volgende uitspraken? (in % (helemaal) mee eens)

*Originele stelling: Ik vind het oneerlijk dat de overheid de salderingsregeling afschaft. In de grafiek is het percentage vermeld dat het (helemaal) oneens is met deze stelling.

Mensen met een elektrische auto

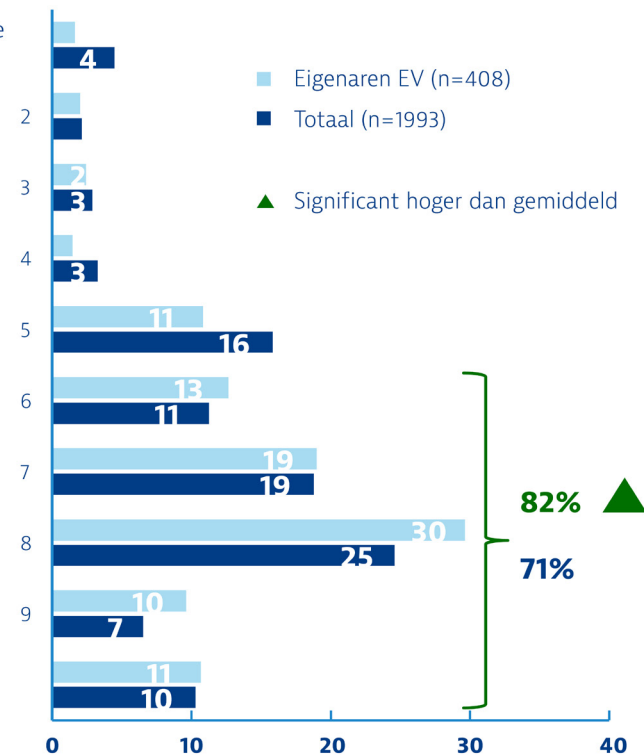
Consumenten met een elektrische auto zijn uitgesproken positiever over de energietransitie en staan sterker achter duurzame opwek zoals windenergie. Opvallend is wel dat hun kennisniveau lager ligt dan gemiddeld, al geldt dit alleen voor consumenten die hun elektrische auto (private) leasen.

Hoe sta jij in de energietransitie? (in %)

1: De energietransitie is onzin. We maken ons veel te druk over het klimaat en moeten ermee stoppen.

10: De energietransitie is heel belangrijk en moet sneller. Desnoods met stenge regels vanuit de overheid.

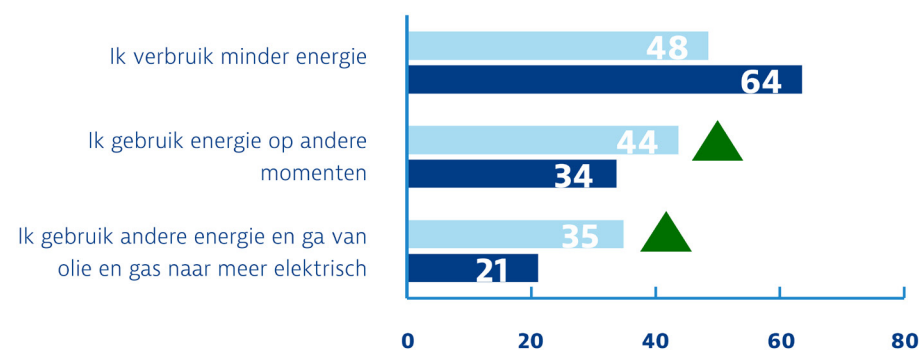

Wat doe jij om mee te gaan in de energietransitie? (in %)

■ Eigenaren EV (n=408)

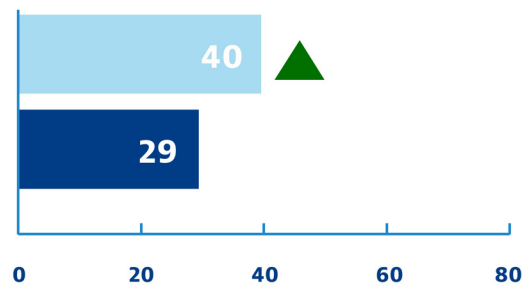
■ Totaal (n=1993)

▲ Significant hoger dan gemiddeld

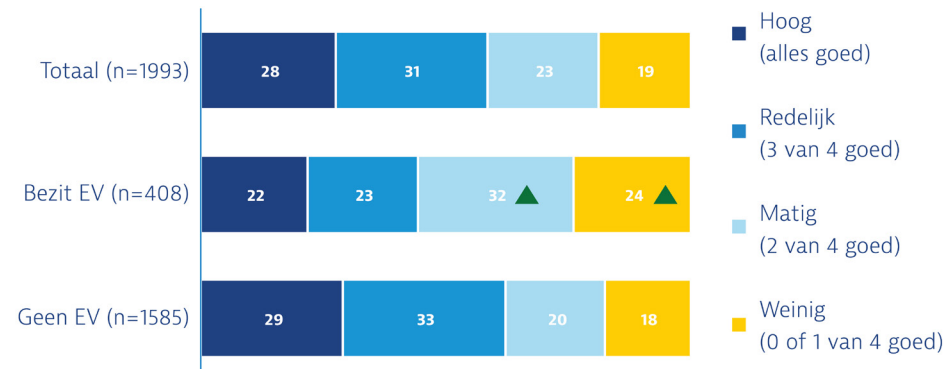

Ik neem geen energiebesparende maatregelen die ten koste gaan van mijn comfort.

% (helemaal) mee eens

Kennislevel energie

Mensen met een laag inkomen en een huurwoning

Deze groep voelt zich minder in staat om energie te besparen en maakt zich juist meer zorgen over de stijgende energierekening. Een groter dan gemiddeld deel van deze groep doet dan ook weinig of niks om mee te gaan in de energietransitie. Hun kennisniveau en betrokkenheid zijn relatief laag, net als het gevoel bij te kunnen dragen aan de energietransitie. Ze missen zowel de middelen als de motivatie om actief mee te doen.

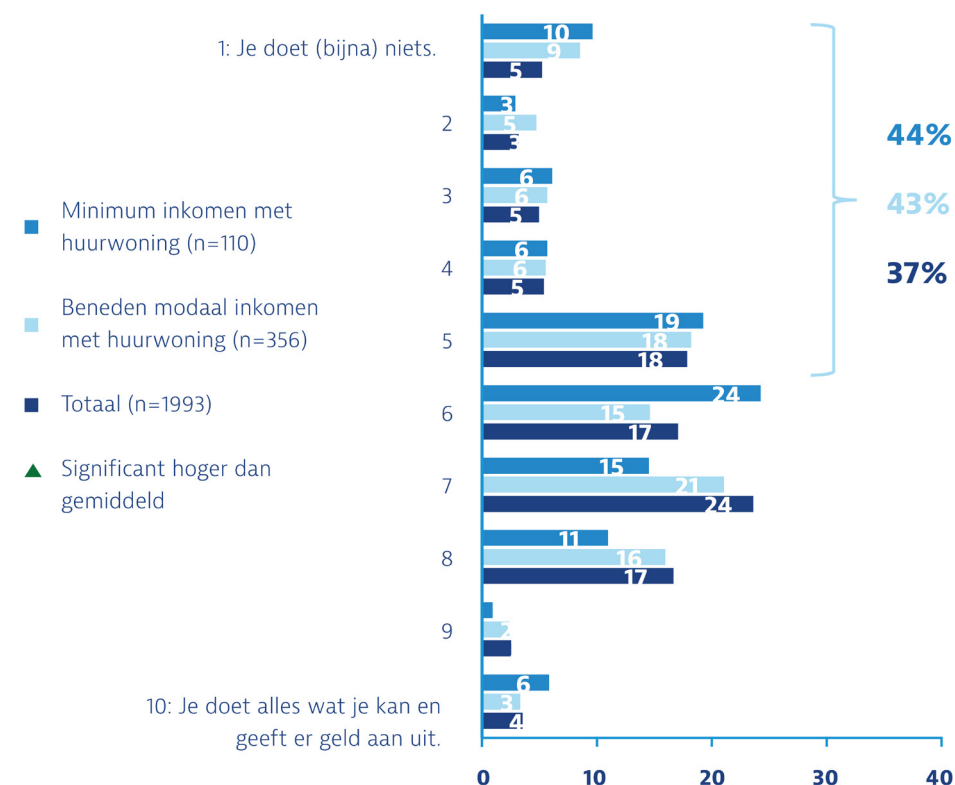
Kennislevel energie o.b.v. kennisvragen: matig tot niets.

Minimum inkomen met huurwoning: 67% ▲

Beneden modaal inkomen met huurwoning: 52% ▲

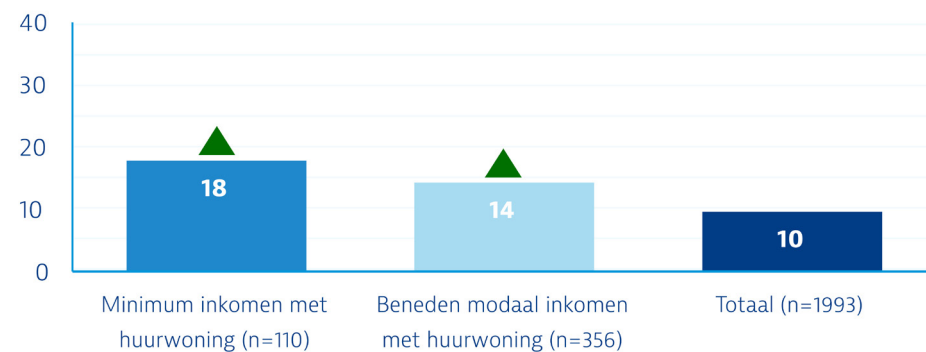
Totaal: 41%

Hoe ver ga jij mee in de energietransitie? (in %)

Wat doe jij om mee te gaan in de energietransitie?

(% ik doe niks)

Kennislevel energie o.b.v. kennisvragen: matig tot niets.

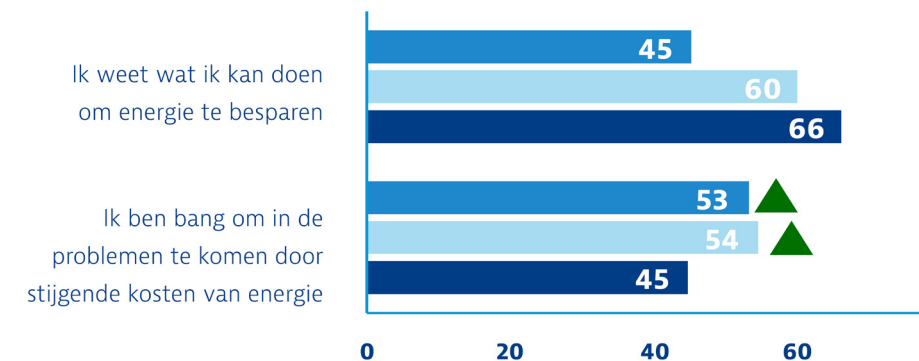
Minimum inkomen met huurwoning: 67% ▲

Beneden modaal inkomen met huurwoning: 52% ▲

Totaal: 41%

Hoe sterk ben je het eens met de volgende uitspraken?

% (helemaal) mee eens

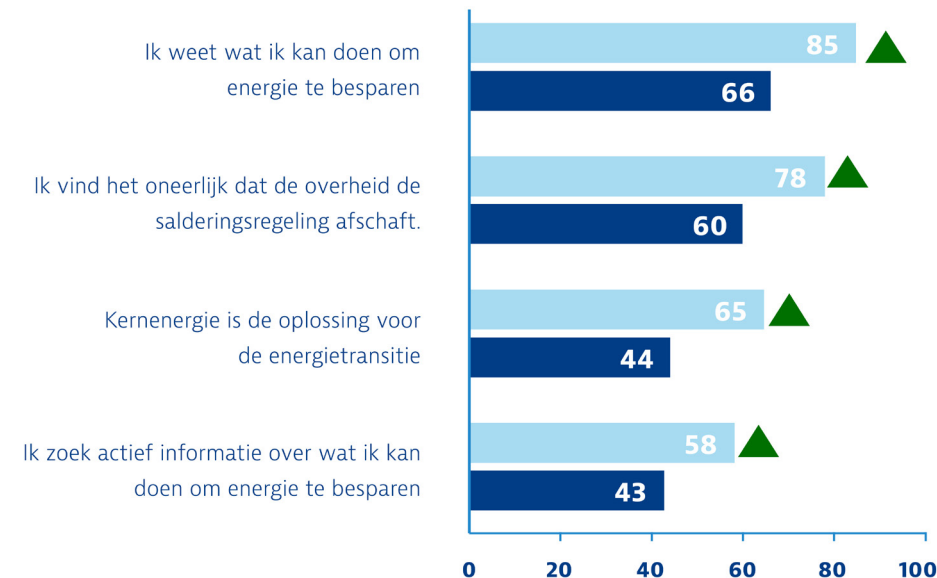

Vijfenzestigplussers met modaal tot hoog inkomen en een koopwoning

Deze groep is gemiddeld goed geïnformeerd en neemt vaker energiebesparende maatregelen. Ze zien kernenergie relatief vaak als oplossing voor de energietransitie en zoeken actief naar manieren om te besparen. Toch willen ze minder vaak windmolens in de buurt, zelfs bij financieel voordeel. Ze ervaren het afschaffen van de salderingsregeling relatief vaker als oneerlijk. Ook geloven ze vaker dat hun besparing bijdraagt aan het grotere geheel. Hun houding is gemiddeld, maar hun gedrag en kennisniveau zijn bovengemiddeld.

Hoe sterk ben jij het eens met de volgende uitspraken?

(in % (helemaal) mee eens)

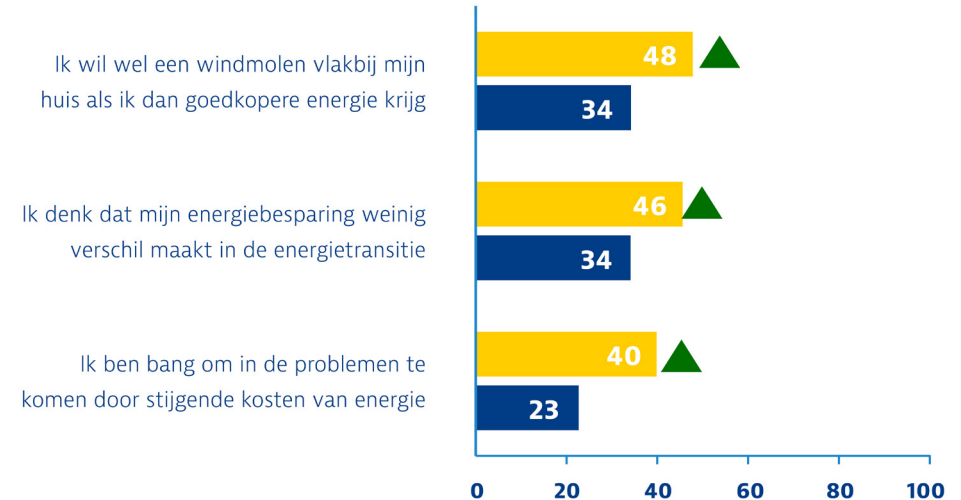

■ 65+ modaal tot hoog inkomen met een koopwoning (n=137)

■ Totaal (n=1868)

Hoe sterk ben jij het eens met de volgende uitspraken?

(in % (helemaal) mee oneens)

Ondernomen acties om bij te dragen aan de energietransitie:

- 65+ modaal tot hoog inkomen met koopwoning: gemiddeld 2,5 actie, hoofdzakelijk energie besparen (78%)
- Totaal: gemiddeld 1,8 acties, hoofdzakelijk energie besparen (64%)

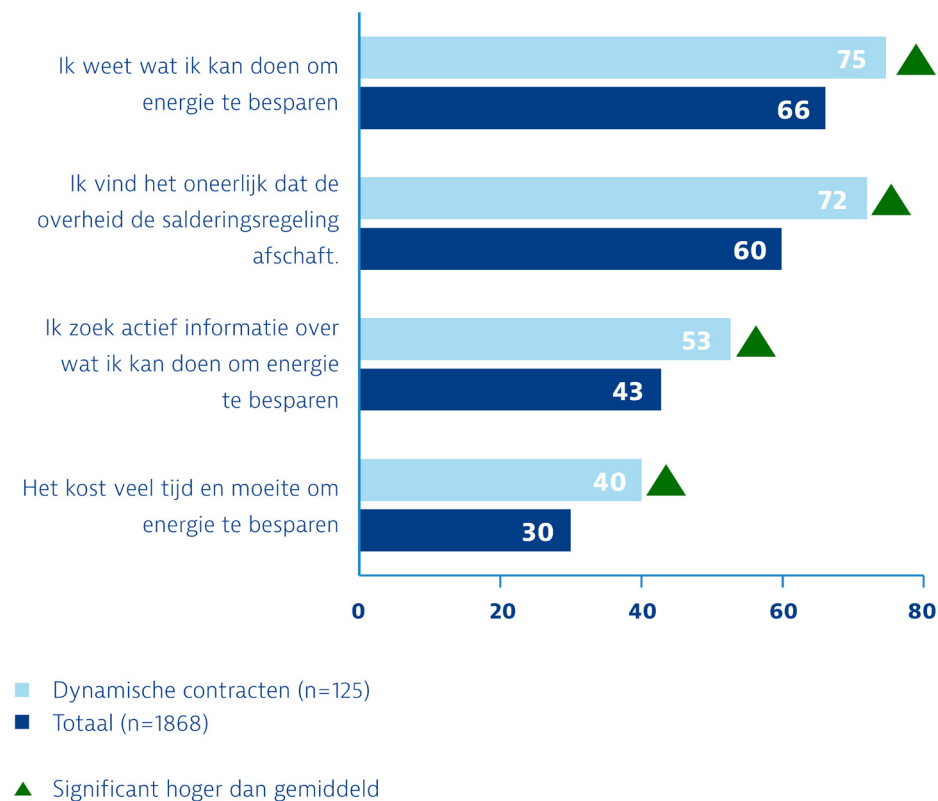
Mensen met een dynamisch energiecontract

Mensen met een dynamisch contract gebruiken veel vaker dan gemiddeld energie op andere momenten en noemen de invloed op kosten de belangrijkste reden voor de keuze van hun energiecontract.

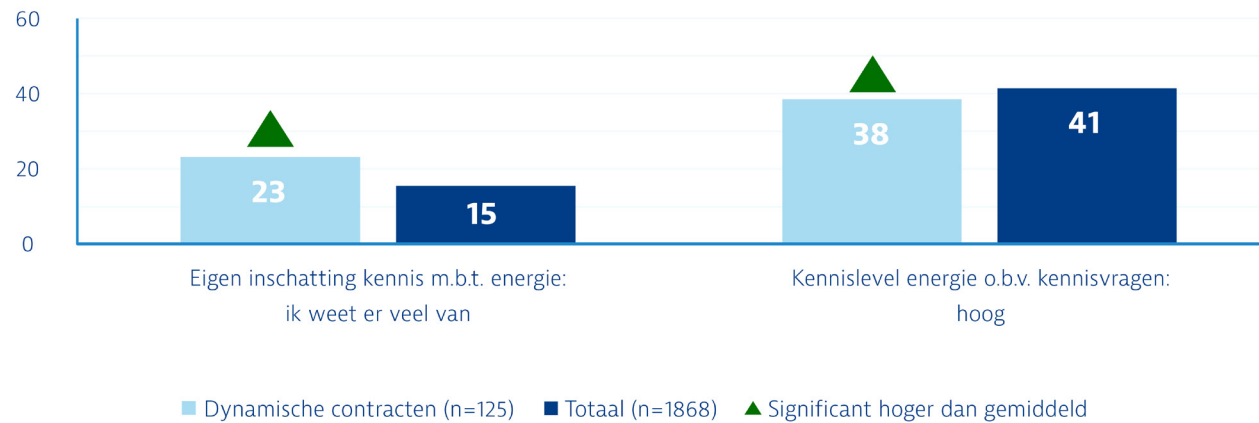
Consumenten met zo'n dynamisch energiecontract hebben bovengemiddeld veel kennis over de energietransitie. Ze wonen veel vaker dan gemiddeld in een koopwoning. Ze weten wat ze kunnen doen om energie te besparen, zoeken actiever naar informatie daarover, maar vinden het ook bovengemiddeld vaak oneerlijk dat de salderingsregeling wordt afgeschaft en vinden dat het veel tijd en moeite kost om energie te besparen.

Hoe sterk ben jij het eens met de volgende uitspraken?

(in % (helemaal) mee eens)

Kennis m.b.t. energie

Ondernomen acties om bij te dragen aan de energietransitie:

- Dynamische contracten: gemiddeld 2,2 acties, relatief vaak energie gebruiken op andere momenten (54% vs. 34% gemiddeld en over van olie/gas naar elektrisch (29% vs. 21% gemiddeld)
- Totaal: gemiddeld 1,8 acties

Type woning	Koop	Huur
Dynamische contracten	71% ▲	29%
Totaal	57%	43%

Conclusie

Het onderzoek laat zien dat er een breed draagvlak is voor de energietransitie. Veel consumenten maken zich grote zorgen over de beschikbaarheid en betaalbaarheid van energie in de toekomst. Ze zijn bereid om een bijdrage te leveren aan oplossingen, maar ze hebben moeite om intenties om te zetten in actie.

Gezien de snelle ontwikkelingen op de energiemarkt is dit een zorgwekkende uitkomst. Uit de analyse van de energiemarkt blijkt dat wachten geen optie is, en in toenemende mate slecht is voor de portemonnee. Deze zorg wordt ook gevoeld door consumenten, bijna de helft van de Nederlanders (45%) is bang om in de problemen te komen door stijgende kosten van de energierekening. Dit speelt in alle inkomensgroepen. Belemmeringen voor consumenten om in actie te komen liggen vooral bij kennis, financiële middelen en handelingsperspectief. Voor de meerderheid blijft de portemonnee doorslaggevend als het gaat om motivatie om actie te ondernemen.

Samenvattend:

- Houding: de meerderheid ziet de noodzaak van de energietransitie, maar er is een substantiële minderheid die sceptisch is (een op de acht).
- Gedrag: intentie en actie lopen uiteen – veel mensen willen verduurzamen, maar daadwerkelijk in actie komen blijft achter door kosten en moeite.
- Kennis: opleidingsniveau en het door hen zelf ingeschatte kennisniveau zijn bepalend voor de houding en het handelen; consumenten met weinig kennis voelen zich vaak machteloos.
- Financiële middelen: geld is dé sleutel – zowel als stimulans (lagere energierekening) als barrière (geen budget om te investeren).
- Verwachtingen: de meeste consumenten kijken naar overheid en bedrijfsleven voor oplossingen.

Deelname aan de energietransitie wordt sterk beïnvloed door sociaaleconomische factoren: lage inkomens en huurders geven aan minder in staat te zijn mee te doen, terwijl huiseigenaren, ouderen en dynamisch-contracthouders actiever zijn. Dit vergroot de ongelijkheid in kansen en resultaten – er dreigt een energiekloof te ontstaan waarin de lagere inkomens en huurders op termijn het hardst worden geraakt door de hoge kosten en beperkt handelingsperspectief.

De drie handelingsperspectieven die naar voren komen om grip en invloed te houden op de energierekening zijn het verminderen van energieverbruik, het verleggen van energieverbruik en het zelf opwekken/opslaan van energie. Binnen deze handelingsperspectieven is er op vele instapniveaus van alles mogelijk, van tochtstrips of het lager zetten van de thermostaat tot een zelfvoorzienend systeem van zonnepanelen en een thuisbatterij in combinatie met een dynamisch contract. Laaghangend fruit is het overstappen naar een voordeliger contract, 20% van de consumenten blijkt in een variabel contract (de duurste contractvorm) te zitten, zonder dat ze dat weten.

De overheid en het bedrijfsleven hebben een cruciale rol om consumenten op weg te helpen de energierekening omlaag te brengen. Voorspelbaar beleid, met financiële steun en heldere communicatie, is essentieel om consumenten te helpen de volgende stappen te zetten. Het is aan de overheid om een langetermijnvisie op de energietransitie te bepalen, waar mensen vanuit kunnen gaan en op kunnen handelen. Zonder die steun dreigt de consument het kind van de (energietransitie)-rekening te worden.

Verantwoording van het rapport

Data uit het Energiedashboard is afkomstig uit desk research en marktonderzoek

Voor de deskresearch is gebruikt gemaakt van openbare bronnen van CBS, RVO, ACM en PBL.

Het marktonderzoek is uitgevoerd door Blauw in opdracht van ANWB. De vragenlijst is in nauwe samenwerking opgesteld en bestaat uit de volgende onderdelen: achtergrondvragen, energiecontract, kennis, houding en gedrag. Het onderzoek is uitgevoerd onder 1993 personen van 18 jaar en ouder, met een evenwichtige verdeling tussen geslacht, opleidingsniveau en leeftijd. Respondenten hebben de vragenlijst met 31 vragen ingevuld tussen 5 en 17 maart 2025 en deden daar gemiddeld 8 minuten over.

De verdeling van de steekproef was:

		n	%			n	%
Geslacht	man	990	49%	Leeftijd	18-34 jr	527	27%
	vrouw	1001	51%		25-50 jr	507	24%
	anders	2	0%		51-64 jr	496	24%
Opleiding	Laag	489	25%		65+ jr	463	24%
	Midden	903	42%				
	Hoog	601	32%				